

До
Членовете на Научно жури
ВСУ „Черноризец храбър”
Варна

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Румяна Л и л о в а Найденова (научна специалност Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка) по процедура за придобиване на научната степен “доктор на науките” във ВСУ, професионално направление 3.7 „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

Изготвил рецензията: проф. д-р Румяна Лилова

Автор на дисертационния труд: Joanna Rogozinska (Йоанна Рогожинска)

Тема на дисертационния труд: Данъкът върху доходите на физическите лица като инструмент за реализация на социалните функции на данъчното облагане

Интересът на проф. д-р Йоанна Рогожинска към проблемите на стопанската теория и практика датира от 1998 г., когато тя започва обучението си във Висшето училище по хуманитарни науки в Кошалин и където през 2001 г. получава образователно-квалификационната степен „магистър”. Възприемайки знанието като движеща сила, която обогатява интелектуалния и професионалния хоризонт, през 2002 г. Йоанна Рогожинска продължава обучението си в докторантура и през 2004 г. получава образователната и научна степен „доктор”, специалност Управление на предприятието, Държавни финанси. От 2008 г. до момента кандидатът за научната степен „доктор на науките” прилага натрупаните знания и професионален опит като доцент и професор в Инженерно-икономическия факултет по транспорт, Морска академия в Щецин, Департамент „Финанси и маркетинг”. Преди това тя е доцент последователно във Висшето училище по управление и администрация, в Политехническият университет в Жешув и в Академията по хуманитарни и икономически науки в Лодз.

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет и обект на изследването

За предмет на изследването в дисертационния труд се определят правното регулиране и икономическата структура на данъка върху доходите на физическите лица от гледна точка на свързаните с облекченията и структурата на данъчната скала социално-икономически последици.

Обектът на изследването проф. Рогожинска дефинира като оценка на възможностите чрез данъка върху доходите на физическите лица да се съдейства за постигане на обществените и социалните функции на данъчното облагане.

2. Обем

Общият обем на дисертационния труд е 285 страници в т.ч. списък със съкращенията, въведение, изложение в пет глави, заключение и списък на използваните литературни източници.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е класическа, отразява обекта, предмета, задачите на изследването и представлява добра основа за тяхното постигане. Точно са формулирани изследователските намерения, които коректно отразяват съдържанието и основните приноси моменти в дисертационния труд, и основната и допълнителната цели на научното изследване. В конкретика отражение в научното изследване намират:

- Теоретичните основи и особеностите на социалната работа и социалната политика в Полша, в т.ч.: стандартите в областта на социалната работа, правовите, методологическите и социално-икономическите аспекти на семейната политика (глава първа);
- Изследването на връзката между европейския социален модел, неговото правно регулиране и новата семейна политика в страните-членки на Европейския съюз (глава втора);
- Анализът и оценката на подоходния данък от физическите лица като инструмент за постигане на социалната функция на данъчното облагане – изясняване съдържанието на понятието доход; изследване социалните функции на анализирания подоходен данък; очертаване на просемейната регулация в полската данъчна система (глава трета);
- Практическото приложение на просемейната и социалната функции на подоходното облагане на физическите лица в

данъчните системи на отделните страни-членки на ЕС (глава четвърта)

- Сравнителният анализ на свързаните със семейната политика решения в Полша и в страните-членки на ЕС, в т.ч. предложения за изменение, допълнение и усъвършенстване на действащата в Полша система за подходно облагане на физическите лица (глава пета).

4. Литература

В дисертационния труд авторът е използвал широка база от литературни източници на кирилица, латиница и източници от Интернет (общ брой на литературните и Интернет източници 169).

5. Приложения

Към дисертационния труд няма приложения, свързани с проблематиката в основното изложение.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

Почти всяка данъчна реформа, независимо от нейната цел и очаквани резултати, обхваща два основни елемента – личният подоходен данък и данъка върху добавената стойност. И докато косвените данъци, в т.ч. основният им представител ДДС се характеризират основно с фискални функции, то подоходните данъци, в т.ч. данъкът върху доходите на физическите лица освен фискална изпълняват още две функции - икономическа и социална. Сама по себе си облагаемата маса на личния подоходен данък може да се разглежда като надеждна основа за присъщата ѝ социална роля, тъй като няма друг механизъм за въздействие върху жизнения стандарт на индивидите, освен разполагаемият доход, получен като разлика между brutния доход и начисления и изплатен върху него данък. В тази връзка актуалността на представения научен проблем не подлежи на съмнение и се определя от потребността за задълбочено изследване на връзката между подоходния данък от физическите лица и произтичащата от това облагане социална функция. Освен това значимостта на темата произтича от влошената демографска структура на населението в страните-членки на ЕС, вкл. в Полша и в Р. България, и на възможностите, които

Данъкът върху доходите на физическите лица, чрез присъщата му социална функция, предоставя за нейното подобряване.

Дисертационният труд е разработен задълбочено, отговаря на основните изисквания за качествена научна разработка и съдържа всички необходими реквизити. В основното изложение са застъпени както теоретически, така и методологически и практико-приложни аспекти. Разработката впечатлява с подчертано авторово присъствие и компетентни авторови анализи, коментари, обобщения и заключения. Анализът на свързаната с данъчното облагане на семейните доходи система категорично доказва, че проф. Рагожинска познава и съответно представя в дълбочина нейното състояние в момента и на тази основа представя аргументирани предложения за усъвършенстването ѝ. Точно са очертани основите на социалната работа и социалната политика както в Полша, така и в останалите страни-членки на Европейския съюз. Посоченото по-горе, както и очертаните стандарти в областта на социалната политика и представеният Европейски социален модел дават основание категорично да се отбележи, че докторантката познава съвременната организация на личния подоходен данък, от една страна, и възможностите за провеждане чрез този данък на социални функции – от друга, т.е. познава, анализира и задълбочено представя в разработката състоянието на изследвания проблем.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Анализираните от докторантката въпроси изискват наличие на добра теоретическа подготовка, познаване на националната (полската), европейската и световната практика в областта на личното подоходно облагане, правилно избрани методи на изследване. В тази връзка следва да се подчертае фактът, че използваният в разработката език (стил) показва, че авторът притежава добра специализирана подготовка, съответно налични са аргументирани изводи и теоретични обобщения. Резултатите от научното изследване са оформени и представени разбираемо, логично и прецизно.

Обемът на дисертационния труд е балансиран по отношение на структурата.

Използваният инструментариум в научното изследване се основава на класическите научни методи – логически анализ, методи на индукцията и дедукцията, сравнителния анализ и синтез, системния и функционалния анализ, статистическия анализ на официално публикувана информация. В този смисъл категорично може да се обобщи, че методиката на изследването е

избрана правилно и може да се разглежда като много добра основа за постигане на поставените във въведението цел и задачи.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът е съставен на база изложението на дисертационния труд и напълно отразява замисъла и съдържанието на изследването. В структурно отношение отговаря на основните стандарти за съставяне на автореферат на дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките”.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. Наличие на нови научни идеи и резултати с мнение за тяхната значимост

Аргументираните в изследването зависимости по отношение на връзката между личния подоходен данък и социалната функция от данъчното облагане определят актуалността на разработката, нейната дисертабилност и ролята ѝ в практико-приложен аспект.

Най-общо някои от положителните моменти в дисертационния труд могат да се систематизират в следните насоки:

П ъ р в о. На основата на задълбочено теоретично изследване, докторантката характеризира основите и специфичните особености на социалната работа и социалната политика. Като следствие авторът стига до следните изводи: социалната работа може да се дефинира като професионална дейност и като част от социалната политика; социалната политика, като част от държавната политика, е държавно действие, осъществявано на основата на властта, влиянието и авторитета (с. 19); социалната държава може да бъде три типа – либерална (САЩ), консервативна (Германия) и социал-демократическа (Швеция). Очертани са общите черти и различията между социалната, икономическата и семейната политика, анализирани са специфичните характеристики на базираната на Закона за социалните помощи полска социална политика. Закономерно докторантът стига до очертаните изводи и зависимости на основата на интерпретация на теоретични възгледи, позоваване на нормативни документи и стандарти.

В т о р о. Аргументирано и точно, на основата на коректен анализ на европейското законодателство, докторантката изследва и оценява насоките на европейската социална политика. На тази основа тя заключава, че „основна цел на социалната политика на Европейския съюз е работата за изравняване

равнището и качеството на живот” (с. 66), както и увеличаване на разнообразието от социални системи в „посткомунистическите” страни. Важно значение проф. д-р Йоанна Рогожинска отделя на европейското семейство, на неговата роля в създаването на благоприятни условия за развитие на младото поколение, като специално акцентира на коефициента на раждаемост, на миграционните потоци и на необходимостта от поддръжка на работещите родители. На тази основа изцяло се солидаризираме с виждането на докторантката, че семейната политика следва да се основава на четири принципа: уважение на личността, защита на децата, равни възможности и партньорство в семейството.

Т р е т о. Доказвайки, че историческото развитие на личния подоходен данък, има важно значение за дефиниране на понятието „доход” проф. д-р Йоанна Рогожинска анализира положителните страни и недостатъците на концепцията, основана на източниците на доход, и на теорията за универсалния подоходен данък, както и на данъчните предпочитания. Тя прави задълбочена оценка на ролята на личния подоходен данък за практическа реализация на принципа на справедливост, от една страна, и на важността на приетите финансови решения, свързани със социално-икономическото подпомагане на полските семейства – от друга.

Ч е т в ъ р т о. Обосновано и точно е представено социалното и семейното регулиране на личния подоходен данък в страните-членки на ЕС. Очертани са сходствата в структурата на подоходния данък от физическите лица, като са дефинирани и съпътстващите този процес трудности. Ръководейки се от принципите на справедливост и платежоспособност проф. д-р Йоанна Рогожинска задълбочено и аргументирано анализира просемейните форми на данъчно облагане, като отчита различните структурни елементи на дохода в отделните страни-членки на ЕС – съвместно данъчно облагане на съпрузите в Ирландия, специфичното облагане на семейните доходи във Франция, определяне размера на необлагаемия доход за неработещите съпруги в Словакия, изчисляване на свързани с издръжката на децата разходи, предоставяне на еднократна помощ за всяко родено дете и т.н. Очертани са предимствата и недостатъците на концепциите за съвместно и индивидуално облагане на съпрузите.

П е т о. Висока положителна оценка заслужава анализът на възможностите за семейно подпомагане чрез личния подоходен данък в Полша и в останалите страни-членки на ЕС. Акцентирано е върху конкретни решения в областта на семейната политика, в т.ч. решения свързани с определянето на необлагаемия минимум, издръжката на децата, начина за

облагане на съпрузите, демографската политика и т.н. На тази основа изцяло се солидаризираме с авторовото виждане, че „ основните привилегии за децата са свързани с корелацията между доходите и броя на децата” (с. 218). Положително следва да се оценят и направените предложения за усъвършенстване на полското семейно данъчно законодателство, както и за повишаване качеството на предлаганите от социалната система услуги и на тази основа за подобряване на демографската структура на населението (влошената демографска структура според редица анализатори може да доведе до бъдещ фалит на социалната система).

Анализът на положителните страни на разработката потвърждава убеждението, че научното изследване е посветено на интересна и актуална тема. Теоретичните постановки са изяснени задълбочено, изводите са аргументирани, предложенията – обосновани и систематизирани. Важно е да се отбележи, че първите четири, от изведените пет приносни моменти, обогатяват икономическата теория и съществуващите в областта знания. Петият принос е с практико-приложен характер.

2. Насоки и препоръки за бъдеща изследователска дейност

Отчитайки и оценявайки положително достойнствата на научната разработка като препоръки за бъдеща изследователска дейност на кандидата за научната степен „доктор на науките” могат да се препоръчат:

- Изследване на концептуалните основи на подходните данъчни системи, т.е. да се изследват въпросите, свързани с моделите на прогресии, особеностите на пропорционалното облагане, мястото на плоския подоходен данък. На тази основа да се изведат предимствата и недостатъците на отделните видове прогресии и тяхната връзка с провежданата социална политика, от една страна, и с пропорционалното и личното семейно данъчно облагане, от друга;
- По-задълбочено анализиране на включените в данъчната основа доходи и на тяхната връзка с произтичащата от личния подоходен данък данъчната тежест;
- Изследване на особеностите на подоходното данъчно облагане и на възможностите за провеждане на просемейна социална политика в условията на финансова криза.

В хода на защитата с интерес бих изслушала мнението на проф. Рогожинска относно връзката на фискалната функция на личния подоходен данък със социалната такава и по-специално: Известно е, а и проф. Рогожинска споделя виждането, че основен инструмент на просемейната

политика са социалните помощи. Възможно ли е личният подоходен данък, изпълнявайки фискална функция, да се разглежда като източник на постъпления в бюджета, а чрез преразпределителната функция на бюджета да се стимулира и утвърждава семейството, като основна клетка на обществото. С други думи, колкото повече се увеличават постъпленията от личния подоходен данък в бюджета, толкова по-силна да бъде намесата на държавата за поддържане, развитие и разширяване на семейството.

В заключение следва да се отбележи, че посочените препоръки за бъдеща изследователска дейност от страна на проф. Йоанна Рогожинска не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

IV. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Разработеният добросъвестно и представен за обсъждане дисертационен труд отговаря на утвърдените за написване на научно изследване с цел придобиване на научната степен „доктор на науките“ стандарти. Авторът доказва в изложението на разработката уменията точно да изяснява теоретични постановки, да прави аргументирани изводи и обосновани предложения. Стилът на дисертационния труд е изследователски, с ясно открито авторово участие.

Логическата постройка на научното изследване, съобразена с основната изследователска теза, прецизният анализ, аргументираните изводи и обобщения ми дават основание да предложа на членовете на уважаемото Научно жури да дадем висока положителна оценка на дисертационния труд и да присъдим на неговия автор – проф. Йоанна Рогожинска научната степен “доктор на науките” по професионално направление 3.7 „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

Свищов, октомври, 2014 г.

Изготвил рецензията:.....

(Проф. д-р Румяна Лилова)